

**Ахметова Н. әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-нің
мәдениеттану мамандығының 2 курс студенті,
Мұханбет Ә.А - филос.ғ.к., аға оқытушы**

ПАТРИОТИЗМ – МӘҢГІЛІК ЕЛ КЕШЛІ

Халқымыздың патриотизмге бай тарихи тәжірибелерін, жауынгер, ер буындарға жеткізу, соған еліктеудің тың жолдарын іздестіру қажеттілігі туындап отыр. Бұл ретте аттары аңызға айналған Қаракерей Қабанбай, Қанжығалы Бөгенбай, Наурызбай, Қарасай батыр сынды т.б. ерлеріміздің орны бөлек.

“Патриотизм” (гректің “патриотес”-отандас, қазақшасы отансүйгіштік, деген сөзінен алынған) – отанға деген сүйіспеншілік, бойындағы күш-қуатын, білімін Отан игілігімен мүддесіне жұмсау. Туған жерін, ана тілін, елдің әдеп-ғұрпы мен дәстүрін құрмет тұту. Патриотизм элементтері ерте заманнан бастап қалаптаса бастайды [1.170 бет].

Патриоттық сезімнің айнасы мен қайнар көзі – Отан десек, оның мазмұны – табиғат, олардың байлықтары, тіл, дәстүр, тарихи ескерткіштер, туған өлкедегі тамаша киелі орындар. Оның адам көкірегіне жылылық, жақындық, туысқандық сезімдері ұялатын ізгі де ерлік істердің қайнар көзіне айналуы патриотизмге тәрбиелеудің арқауы [2.9 бет].

Ұлттық рух пен ұлттық патриотизм- бұл ұлттың ішіндегі жеке адамның асыл белгісі мен қасиеті-өз халқына деген сүйіспеншілігі, жеке адам өз халқымен қан жағынан да және шыққан тегі, территориясы, тілі, тұрмыс-тіршілігі, мінез-құлық, психологиялық және этногеографиялық ерешеліеттері, қалыптасқан тарихи, дәстүрлі ерекшеліктерімен де байланысты [4.49бет].

Отан туралы ұғым, арқауы “ұлттық патриотизм” және “ұлттық патриотизм” – міндетті – туған жерін көркейту үшін жан аямай еңбек етуге шама-шарқына қарата үлес қосуға, күнделікті өмірде ұлттық салт дәстүрді ұстану, отанымыздың рәміздеріне құрметпен қарау, басқа ұлттарға үлгі өнеге көрсете білуге тәрбиелеу керек. Ұлттық патриотизм жеке адамның белгілі бір ұлтқа тән екендігін түсініп сезіну, өз ұлтының қасиеттерін бойына сіңіруі және оны қастерлеп қадір тұтып, қорғап дайын болуы.

Қазақ жастарын патриотизмге тәрбиелеу үрдісі Елбасы Н.Назарбаевтың “Қазақстан - 2030” жолдауында: “Оқушыларды ұлттық патриотизмге, шығармашылық жағынан дамыған жеке тұлға ретінде тәрбиелеу қажет. Бүгіннен бастан ұлттық мінез-құлық, биік талғампаздық, тәкаппарлық, тектілік, білімділік, биік талғам, ұлттық намыс қасиеттерін сіңіріп қалыптасуымыз керек”-делінген.

Отан сүю, патриотизм деген ұғымдар мектепке, үйге, жақынына, туған қаласына деген сүйіспеншіліктен басталады.

Қазақ жастарының келбетін тәрбиелеу дегеніміз- бұл мұғалім мен жастардың оқу-тәрбие үрдісінде, өзін-өзі тәрбиелеуде, өздігінен білім алуда іске асатын ата-ананың көмегімен, жастардың жеке көз қарасы, адамгершілік нормасы, жалпы мәдени кәсіптік қабілетінің жасалуына бағытталған мектеп ұжымының іс-әрекеті арқасында іске асады деп білеміз.

Бұл арқылы жастарды өзін-өзі тәрбиелеуге алға қойған мақсатын орындауда осы үлгілерді тиімді қолдансақ жеке тұлға бойында адамгершілікке тәрбиелеу барысында, Отанды сүю, кішіпейілділік, жаман әдеттен аулақ болуға тәрбиелейміз. “Елдің елдігін оның тарихы, әдебиеті, салт-дәстүрі сақтайды” деген ұғымды бастау етіп алатын болсақ, патриотизмге тәрбиелеу үрдісін шартты түрде мынадай іс-шараларға бөлуге болады:

- тілді құрметтеу;
- ұлттық салт-дәстүрді зерделеу;
- елдің тарихы мен мәдениетін оқып зерттеу;
- ата-бабалар өсиетін орындау;
- жер байлығы мен табиғатты қасиеттеу.

Қазақстан ғаламдық гуманистік ойлау жүйесіне енді. Сондықтан, ондағы әрекеті адами гуманистік мақсат-мүддеге қайшы болмауы қажет. Бұл ретте, Қазақстанның көп ұлтты құрамы ескерілгені жөн. Аталған ерекшеліктерге байланысты, қазіргі тәрбие жұмысын төмендегі тәртіпте қарастыруға мүмкіндік бар:

1. Болашақ мамандардың халқының салт-дәстүрін жетіле білуі патриоттық тәрбиенің нәтижесі бүгінгі өмір талабына сай болу.

2. Жастардың Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздерін білуін қамтамасыз ету, оларды құрметтеу сезімін қалыптастыру.

3. Қазақ халқының озық гуманистік құндылықтарын басшылыққа ала отырып, жалпы ұлттық патриотизмге, отан сүйгіштікке тәрбиелеу.

4. Болашақ мамандарды өз пікірлерін ашық айтуға, сөз бостандығына, басқалардың пікірін құрметтеуге тәрбиелеу.

Патриоттық сезімінің нысаны мен азаматтық парызы өтелер өлшемі-Отан. Оны таратып айтсақ, бұл – туған жер оның табиғат байлықтары, ұлттың тілі, дәстүрі, мәдени ескерткіштері, тарихы жасалған өлкедегі киелі орындары. Олардың адам санасына жылулық, жақындық, туысқандық сезімдерді ұялатып, ізгі де ерлік істердің бастауына айналуы- патриотизмге тәрбиелеудің арқауы. Адам бойына патриоттық сезімнің қалыптасуына отбасы тәрбиесі әсер етеді. [3.156-169]

“Ел болам десен, бесігіңді түзе”-дейді ұлы жазушы М.Әуезов біздің халқымыздың тәрбие тәсілдерімен тәжірибелері көп. Халқымыздың ғасырлар бойы қалыптасқан салт-дәстүр әдет-ғұрып үлгілері мен өнегелері соның айғағы. Елін сүйген адам сол елдің салт-санасын, мәдени мұрасын қастерлеп, өнеге тұтуы тиіс.

Қандай мемлекеттің де ертеңі еңселі, бала-шағаның баянды болуы жастардың тағдырының қалай қалыптасқанына басты міндеті- ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтарды игеруге қабілетті, ғылым мен тәжірибие жүзінде терең білім ала отырып, жеке тұлға болып қалыптасуға дайын ұрпақ тәрбиелеу.

Ұлттық патриотизм қанмен, текпен туа бітетін, тәлім-тәрбие арқылы өсіп жетілгенін ұлттық сипаттағы саналы іс-әрекет пен мінез-құлық.

Ұлттық патриотизм қазақ мемлекетін Отаным деп сезіну, басқа ұлтардың қазақ халқына сый-құрметпен қарауы, әрқилтың құқықтық еркіндігін қуаттай отырып, туған жерін көркейтуге және оны қорғауға дайын болу.

Өскелең ұрпақты, жастарды, болашақ мамандарды кез-келген жағдайда ерлік, отаншылдық істерге баруы үшін, оған алдымен рухани жағынан дайын болуы керек. отаншылдыққа тәрбиелеу ұлттық ерлік дәстүрлерге сүйене отырып, жастардың ішкі жан дүниесі- ой-санасы мен сеземін дамытып, қалыптастыруға бағытталуы керек.

Жастардың патриоттық іс-әрекетін ұйымдастыру және өзін-өзі тәрбиелеуін, не істесе де Отаны, ұлты, халқының мүддесін кқздеу деп санаймыз. Өз мүддесін көздеп орындарған жұмыстарының саналы болуының әркімнің санасына сіңірген күнде ғана біз нағыз патриотты тәрбиелей аламыз. Жастарымыздың бойына елжандылық, азаматтық, жоғары ізгілік пен адамгершілік сезімдерді жан-жақты жетілгенде ғана Ұлттық патриотизм сезім асқақтай түседі.

Жастардың ұлттық қасиеттері: меймандостық, кісілік, сыйласымдылық, имандылық, кішіпейілділік, кеңпейілділік, салауаттық, тіршілікке бейімділігі, өнерпаздылық, шешендік, ақынжандылық, сыпайылығы, мәдениеттілігі т.б қасиеттері арқылы ерекшелінеді.

Осыған орай мұғалім(жетекші, ата-ана) қазақ жастарының келбетін қалыптастыруда мектеп, ЖОО тәрбие жұмысында төмендегідей қасиеттерді қалыптастыру керек:

- өзгеніп жатқан өмір жағдайларына бейімделе білу;
- әлеуметтік-саяси жағдайда, өз көзқарасы мен сеніміне, идеалына және ізгіліктік құндылықтарға сүйене отырып мақсат қоя білуі керек;
- ұлттық санасы, азаматтық отангерлік қасиеттері болып елінің экономикалық және мәдени дамыған, әлемдік қоғамда сай орны бар зиялы мемлекет болып қалыптасуына қатысуға талаптануы керек;
- заңды сыйлап және әлеуметтік жауапкершілікті болуы қажет, азаматтық ерлігі, ішкі еркіндігі мен өзіндік ар-намыс болуы керек;
- өзін объективті бағалайтын және өзін дамытатын қабілеті болып, өз потенциалын сезініп,оны шеше білуі керек, оны іске асыра білуі керек, алдына мақсат қойып қажет және не нәрсенің алдын ала білуі қажет;
- өмірде бар жағынан жоғарғы әлеуметтік белсенді болуы керек, жағаны іздеуге өмірлік және кәсіптік мәселелердің стандартты емес шешімдерін табуға, әлеуметтік-экономикалық жағдайда бәсекелестікке қабілетті болуы керек;
- жанашыр, өнегелі, парасатты, басқа ұлтты, басқа діндегі, басқаша ойлайтын адамға шыдамсыздық пен жауапкершілік көрсетпейтін қабілеттері болуы керек;
- өз денсаулығын қалпына келмейтін өмірлік ресурс ретінде бағалау.

Жан-жақты жарасымды дамыған, көркіне ақылы сай, адамгершілігі мол жігіттің сұлтаны, асыл ару тәрбиелеу халық арманы. Жан жақты дамыған нағыз ер-азамат тәрбиелеу қазақ мектебінің басты мақсаты болуы керек екенін әр ұстах есінен сақтау қажет.

Әдебиеттер:

1. Қазақ совет энциклопедиясы Алма-Ата, 1976 жыл, Т-9.
2. Шермаханова Р. Ұлт тағылымы 2004 жыл
3. Айталы А. Ұлттану (Оқу құралы) – Алматы: Арыс баспасы, 2000 жыл
4. Қазақ совет энциклопедиясы Алма-Ата, 1974 жыл, Т-5.